

izgovoriti ali ni hotel, zakaj zelo verjetno je, da tudi Juzek ni bil tako topoglav, kakor se je kazal) nisem nikdar videl. Ali si tudi mesnik?»

»Tudi.«

»Pa mi nisi se nic dal.«

Poiskal sem v žepu zadnje solde in mu jih dal. — Neprijazno jih je ogledoval.

»Pa mi das same crne? Lahko bi mi dal bele. A najbrže jih sam nimas.«

»Kakor bi mi bil videl v žep, je zadel« — sem pomislil na tihem. A nasmehnil sem se mu zelo pomilovalno in ošabno, da ga ne bi potrdil v tem čudnem sumu.

Ljudje so trdili, da je nekda študiral, pa se mu je ob tem omračil duh. Povprašal sem nekoč, majhen šolarček še, v tej zadevi strica kovača: »A kako, da se mu je zmešala pamet? Ali kar tako?«

»Ker je preveč študiral. Preučen je bil, zato. Učeni ljudje so vsi malo tresnjeni, nekateri pa čisto znorijo.«

Tedaj se mi je prevelika učenost hudo zamerila. Sklenil sem, da ne bom preveč hrepenel po njej.

(Nadaljevanje.)

Jožef Vandot:

V zagorskem miru.

7.

Sele čez dolgo dolgo so se malo razgnali težki oblaki. Tilen in Pavelč sta se za silo posušila. Nato sta šla iz lope in sta se napotila po skalovju navzdol. Dež je rosil nalahko. Ves zagorski svet je bil zakrit v sive megle, da se ni videlo nikamor. Vseokrog je pa glasno in bobneče šumelo. Jarki so bili polni vode, in hudourniki so besneli med skalovjem proti dolini. — Tilen in Pavelč sta poiskala pod navpično steno klobuk, ki ga je bil odnesel vihar Tilnu z glave. Nato sta šla proti koči. Planšar Klemen je bil ves vesel, ko ju je zagledal. Trikrat je udaril Tilna po rami in mu je rekel: »No, pa kako je bilo na polici? Ali si zdaj videl nevihto v gorah? — Hvala Bogu, da se ti ni pripetilo nič hudega! Ta nepridiprav, ta Olipčev! Da mu je morala zdrkniti vrv iz rok! Saj pravim . . . Tilen, kar naglo se preobleci, da se ne boš prehladil!«

Tilen je šel na podstrešje in se je preoblekel. Nato se je vrnil v izbo in se je vsedel za mizo k Pavelču. Planšar Klemen jima je dal na lesenem krožniku prigrizek, da si potešita lakoto. Zunaj se je mračilo vednobolj,

dasi je bilo še zgodaj. Megle so se spuščale ob gorovju vedno niže. Že so se podile po planini; v začetku posamič, a potem so se zgostile tako, da se ni videlo iz kočje prav nikamor več. Postalo je temno, kot da je prišla noč. Vnovič se je ulil dež in je pričel pljuskati enakomerno ob streho... Planšar Klemen je zakuril na ognjišču, da je postalo svetlo po koči. — »Hencajte!« je rekel in je pristavil k ognju veliko ponev. »Pa je prišel ta dež, ravno prav je prišel, ko je bilo že vse preveč suho. In ta dež bo trajal nekaj dni... Ti, Pavelč, kar nocoj se pripravi! Jutri zjutraj bodo pričeli drvarji plaviti. Dež bo padal vso noč. Kar pripravi se! Saj si se že nekoliko odpočil v teh dnevih? Koliko dni pa boste plavili?«

»Ja,« je odvrnil Pavelč in se je zamislil. »Sekali smo od zime sem in zadosti smo podrli. Če bo voda dobro držala, mislim, da bomo v petih dneh gotovi. In potem dobimo plačilo. Upam, da bo odletelo precej kronic. — Potem pa pojdemo nemara v Martuljek. A ne vem še za gotovo. Drvarji so pač nekaj govorili...«

Planšar Klemen je gledal z velikim veseljem na čvrstega sinka. Priden je bil in pošten in vesel. Že v mladih letih je prislužil precej in je bil dosti trdna opora planšarjevi družini. Sčasoma so bili popravili zanemarjeno hišico, da je postala lična in prijazna. Jeseni je pa mislil planšar prikupiti še dve njivi. In če Bog da zdravje in srečo, pa si nakupi v nekaj letih še marsikaj. In pri tem ima tudi Pavelč dosti zaslug; Pavelč s svojimi pridnimi, močnimi rokami.

»Do zime bo zadosti dela,« je nadaljeval Pavelč. »Pozimi se bo pa še dobilo spet kaj opravka. Pa če ne bo boljšega, pa pojdem vozit seno s senožeti. To tudi ni delo, da bi bilo v nič.«

Tilen je poslušal Pavelčeve besede in se je užalostil. Sam ni vedel, zakaj. — Glej, jutri pojde Pavelč s planine, on pa ostane sam tukaj. No, sicer mu ne bo hudega. Lahko bo vriskal in prepeval naprej. Plazil se bo po gorah in se bo čudil krasoti zagorskega sveta. Pa če drugega ne bo, pa pojde k staremu Močiležu, da mu pomaga pri živini. In stari pastir Močilež mu bo pravil povesti o zelenem, trikrat preklanem škratu. Pa se bo smejal Tilen, iz srca se bo smejal... — Pa pride jesen, pa bo moral spet nazaj v tuje mesto, kjer je tako mračno in dolgočasno. Pa pride zima. Pavelč bo vozil s senožeti seno na gladkih saneh. Vriskal bo, da bo jakalo po vsi zagorski dolinici. Tilen bo pa sedel takrat v tujem, neprijaznem mestu. V tesni sobici bo sedel in bo gledal skozi okence na ozko ulico, koder hodijo našopirjeni ljudje. Spominjal se bo lepih dni, ki jih je preživel na planini sredi zagorskega miru. Pa mu bo hudo, oh, tako hudo, da bo nemara zajokal, in spet ga bo nemara jelo dregati po prsih kakor lani...

Tisti čas do kože premočen priteče Olipec v kočjo svojega variha, pastirja Močileža. Naglo se otrese in se splazi k ognjišču. Ker je v koči hladno in temno kakor ponoči, zakuri plamen in se stisne v kot. Ogrne se s starim kožuhom. Nepremično strmi v ogenj in premišljuje, kaj bi. Dolgčas mu je v koči — to uvidi. In skoro strah ga je. Ni prav storil. Peče

ga v duši. Zakaj se je pa spustil na polico, če ve, da ne more nazaj? Ali sem mari jaz kriv, če se je prekotalil v prepad? Seveda, lahko bi ga bil potegnil s police, lahko ...»

Olipec se zdrzne. Zazdi se mu, da se je oglasil sredi nevihte zamolkel krik. Olipec vstane in stopi k vratom. Posluša ... A drugega ne sliši kot pljuskanje dežja in oddaljeno grmenje. Zopet stopi nazaj k ognjišču in se stisne v kot. — »Čuden je ta krik,« dé samsebi. »Kar izpreletelo me je ... Nemara je zavpil on na polici in se je prevrgel v prepad? In je mrtev zdaj? ... In jaz bi ga bil lahko rešil, pa ga nisem.« — Olipca strese groza, da se mu lasje naježijo. Strmi v črno temo in pričakuje, da se zdajpazdaj prikaže mrtvi Tilen. Naglo šine na noge in vrže kožuh raz sebe. »Oh! Oh!« zavpije in hoče bežati iz koče.

Tedaj se pa prikaže pri vratih nekaj črnega. Stopi v kočo in sope glasno in težko. Olipec zavrisne v silnem strahu. Skoči v kot in drgeta po vsem životu. — A tisto črno stopi k ognjišču in si prične greti roke. Olipec pogleda še enkrat tja, pa se oddahne nekoliko. Vidi, da je prišel v kočo le Močilež. — »Hvala Bogu!« reče in stopi bliže. »Vi ste, stric Močilež? Pa sem mislil ...»

»Kaj si mislil, Olipec, da si se tako ustrašil?« ga prekine stari pastir. »Ali si nemara menil, da je prišel po-te zeleni škrat? Veš, kakor si storil danes, ni bilo prav. Dobro sem videl! Zakaj ti je padla vrv v globočino? Ali nisi mogel paziti? Saj si videl, da je neizkušeni pobič v veliki nevarnosti. Pa si izpustil vrv in pustil fantiča v smrtni nevarnosti. Bogu hvala, da je bil Pavelč blizu in da ga je rešil. Ti mu nisi podoben, ti, Olipec!«

»Pavelč ga je rešil?« se zavzame Olipec in se oddahne globoko. Stopi bliže k ognjišču in se vsede na klop. »Pa se mu ni nič zgodilo? Stric Močilež! Prav nič se mu ni zgodilo?« Olipec se nasmehne.

Stari pastir zamahne z roko. Olipec se pa splazi k pogradu. Vrže se na ležišče in prične strmeti v temo. Posluša, kako žubori enakomerno dež, in zdajpazdaj pogleda na starega pastirja. Stari Močilež pa sloni ob ognjišču in kuha močnik za večerjo. Godrnja nerazumljive besede in je zelo slabe volje ...

8.

Lije vso noč, lije brez prestanka. Ko se jame svitati, še vedno curlja iz gostih meglá, ki leže na planini in po vsem gorovju širomokrog. A Pavelč se ne zmeni za ta dež. Še vesel ga je. Poslovi se od očeta, pa tudi od Tilna. Oprta potem svoj težki nahrbtnik in ga pokrije z debelo plahto. Palico v roke, pa stopi iz koče — vun v meglo in dež.

»Pa z Bogom, oče! In ti, Tilen!« dé veselo smehlja se. Tilen stopi na prag za njim. Pomigne mu in reče: »V nedeljo se vidiva na vasi, Pavelč! Do kože boš premočen, preden prideš v dolino ...»

Pavelč se okrene in tiho odide. Kakor da mu je v trenutku težko. Zakrije ga hipoma megla, in Tilen ga ne vidi več. Zasvita se vseokrog,

in jutro se zdrami dolgočasno in zaspano. Tilen vidi okrog sebe same sive megle in mlake po planini. A sredi žuborenja dežja se kar brž spet oglasi vesela pesem. Vriskanje se razlegne med meglami, in Tilen se nasmehne. Ve, kdo je spet vesel, da vriska. Pavelč stopa po strmini dol. Srečen je, četudi gre na težko delo.

»Pastirček pa pridem z goré,
dol z bele goré,
pa stokrat pozdravlja vas
moje srce —
holadijé, holadijé!« — —

Tilen sede k planšarju Klemenu in gleda radovedno, kako bo planšar siril. A ne more se razvedriti, kar venomer mu prihaja na misel Tilen, kako je srečen v ljubi prostosti, četudi je ves premočen. On bo pa tako nežno spravljen v daljnem mestu, in vendar nemiren in nesrečen. — O planina, kako si lepa in zdrava, če te varujejo dobri ljudje!

Popoldne so se megle nekoliko dvignile. Prikazalo se je bližnje gorovje, in za nekaj trenutkov je zasijal Mojstrovkin vrh. Tilen se je ozrl ves začuden gor. Na visokem vrhuncu je ugledal svež sneg. Padel je ponoči. A hipoma vse spet zakrije megla: vrhunec in bleščeči sneg. Tilen stopi preko planine. Domisli se Olipca. Kaj, ko bi stopil do njega in ga vprašal, zakaj ga sovraži?« — — Po opolzkem pobočju se splazi do skalovja, kjer je navadno ždel ob svoji indijanski knjigi. Reš nameri nanj. Olipec ga niti opazi ne. Šele, ko izpregovori Tilen, se Olipec zgane in skoči na noge.

»Tukaj ti, Olipec?« dé Tilen. »Prišel sem, da te vprašam, zakaj si ravnal tako —?«

Olipec ga pogleda za trenutek zlovoljno. Zamahne z roko in odvrne srdito: »Čemu me motiš? Ali sem te namera klical? Pojdi čenčat k Pavelču? Jaz imam drugega opravka dovolj... Glej, da se mi izgubiš s poti!«

Olipec se obrne, da odide. A Tilen ga prime za ramo in ga zadrži. — »Ne misli, da se te bojim, Olipec,« mu reče mirno. »O, prav nič se te ne bojim. Včeraj si prišel na polico in si vrgel nalašč vrv v prepad. Samo radi tega si jo vrgel, da bi mene vrgla vihra s skale... Hudoben si, Olipec, res si hudoben! Ničesar hudega ti nisem storil, pa mi privoščiš tako grozno smrt. Ali te ni sram, Olipec?«

Olipec ga pogleda. Pesti se mu skrčijo in oči zasvetijo. Namerja, da plane zdajpazdaj na dečka. A hipoma se mu povesi roka. »Pa kaj hočeš od mene? Na odgovor me klicat, ker te nisem potegnil s police? I, kdo pa ti je ukazal, da pojdi za zaskočeno ovco, če nisi za to? Mari jaz? Kdo bo pa meni ukazoval, naj te rešujem s skale? Mari ti? Ali sem tvoja pestunja?«

Olipec umolkne in mu zažuga trikrat s pestjo. Nato se obrne in steče proti rušju. Prepleza ozki greben in izgine za njim... Tilen pa stoji še

vedno ob skalovju in gleda za njim. — »Pa kaj sem mu storil, da je tako srdit name? Saj mu nisem niti želel nikoli nič hudega. Pa me sovraži, pa se niti zgovoriti ne morem z njim. Izmuznil se mi je, in kdo ve, kdaj naletim nanj spet...«

Tilen se napoti nazaj proti koči. Iz meglá, ki so se nagnile spet globoko dol po gorovju, se je pričel spet usipati dež. Tilen pospeši korake in teče vso pot do kože. Začudi se pa, ko stopi v izbo. Pri mizi zagleda očeta. A ni bil dobre volje. Jezil se je na ves glas. Pravil je planšarju Klemenu o divjih lovcih, ki so se nastanili onkraj Mojstrovke in polagajo srnam zanke. — »Povem vam, Klemen, da so mi ukradli ti tolovaji najlepšega srnjaka. Srnjaka, da ga daleč okoli ni takega. A zdaj ga ni več. Dva dni ga že iščem onkraj Mojstrovke. A zaman. Našel sem pa zanke gori kraj studenca. A srnjaka so mi ukradli in kdo ve, koliko srn? Pa v nedeljo so še vlomili v mojo hišo in so mi ugrabili najlepšo puško. Bes jih poberil!«

Gozdar se je srdil vse popoldne. Šele proti večeru se je nekoliko utolažil. Ko se je pa pričelo mračiti, je vzel puško in nahrbtnik. Poslovil se je naglo od planšarja in sina in jima je rekel: »Stražit grem k studencu onkraj Mojstrovke. Oh, ko bi mi prišel kateri v roke!« — In odšel je naglo preko planine. Hitel je do gozda; toda, ko je prišel do grmovja, koder ga nobeno oko s planine ni moglo več videti, je krenil na levo in se je pričel plaziti po hribu do peščenega sedelca pod Mojstrovko.

Na planini ob rušju je pa takrat zazaval pastirček Olipec svojim ovcam. Videl je razločno, kako je hitel gozdar po planini in izginil v gozdu. Pa je Olipec nehal zazavati. Potuhnili so se in je gledal napeto v mrak. Toda, ko ni videl gozdarja več, se je vzravnal in je tlesknil z rokami. — »Nocoj bo varna pot k studencu,« je zamrmral, ko je šel po strmini navzdol. »Jutri pride spet Tarman iz Trente. Moram pogledati, kako je gori. Gotovo sem si prislužil spet deset kronic... Hoj, pa bo vohal gozdar po planini! — Saj gre zdaj domov, jezen, ker ni zavohal ničesar. In pot bo varna, vso noč bo varna...«

Neslišno se je zmuznil Olipec iz Močileževe kože, ko je že ležala noč nad zagorskim svetom. Nebo je bilo temno. Črni oblaki so se preganjali po višavah. Le tuptatam so pogledale izza njih zvezde, in se je zasmejal za kak trenutek mesec. A Olipca ni strašila tema. Bil je vajej poti, in se na nji ni izpotaknil niti enkrat. Nič več ni deževalo. Močan in mrzel veter je pihal skozi noč, da je glasno šumelo. Olipec se ni ustavil nocoj niti vrh sedelca. Hitel je le naprej in je kmalu došel do goščave pod Mojstrovko. Z mokrih vej je curljalo, da je bil kmalu premočen do kože. Še bučnejše je ondi šumel prostrani gozd v samotno noč. Ječale so veje, in visoke smreke so se pripogibale stokajoč... A Olipec je tekkel po ugla-jeni stezi in se je ustavil šele pri gostem grmovju. Prijel se je ondi za boke, pa se je naglo oddihoval, da bi se odsopel. Potem se je pa splazil med grmovje in v skale. Nocoj ni bil prav nič oprezen. Njegovih korakov ni bilo niti slišati sredi šumenja vetra in stokanja drevja. Pride do močvirja,

a tam se ugrezne hipoma do kolen. Nehoté krikne in zagradi za skalo. Komaj se skobaca iz močvirja. Mesec pogleda ravno izza oblaka, in Olipec zagleda tedaj pred sabo one tri grme, za katerimi curlja vrelec. Ne pomišlja nič. Naglo stopi izza grmovja in obstane na trati. Oblak šine tedaj preko mesca, da se stemni vsa pokrajina. Olipec posluša pozorno. A ne sliši nič drugega nego šumenje vetra in šelestenje vej. Skloni se in prične tipati okrog studenca. A čuti samo mokro travo in niti zank ne najde nikjer. — Pa se začudi in vzravna. — »Počakam, da stopi mesec iz oblakov! Ne vidi se nič; tako je temno . . . Nemara ne stojim niti na pravem kraju?« Prične se spet svetliti. Mahoma postane svetlo, da se vidi daleč naokrog.

»Jezus, Marija!« krikne tedaj Olipec. Prime se za glavo. Zagleda pred seboj črno postavo, ki je stopila onkraj studenca iz grmovja. Olipec jo gleda s široko odprtimi očimi. Spozna jo. — Gozdar! Kakor odrevenel trepeče Olipec kraj studenca. Ne ve prvi trenutek, kaj bi storil. — Pa se zapraši v grmovje in beži, beži . . . Sliši za sabo vpitje. A se ne zmeni zanje. Dvakrat poskoči, pa je onkraj močvirja. Dirja skozi grmovje, ki vse prasketa pod njim. Sope nagloma, sunkoma in se poganja naprej. Še vedno sliši vpitje za sabo in strahoma spozna, da mu prihaja gozdar bliže, vedno bliže . . . Požene se še huje po uglajeni stezi. A že čuti, da se mu jamejo šibiti kolena. — »Kaj bi storil na mojem mestu lovec ,Krvavi jezik'?« pomisli v strahu. »Kaj bi storil? — Skril bi se! V grmovje bi se skril! Potuhnil bi se tam . . .!« Vrže se bliskoma pod široko grmovje in zadrži sapo. Mimo šine gozdar in kliče na ves glas: »Stoj! Stoj!« — Steče dalje po stezi. Olipec si niti dihati ne upa in se trese razburjenja. Krčevito se drži za veje grmovja. Srce mu utripa kot kladivo.

Naposled se dvigne in se posmeje. — »Hehe, pa sem ga prekanil!« reče in si prične meti roke. »Teče, teče gozdar — kar po stezi teče in misli, da bežim pred njim. To sem ga zvodil! . . . O, to me bo hvalil lovec ,Krvavi jezik', ko mu povem to zgodbo! Rad me bo vzprejel, in še velik gospod bom . . .«

Olipec posluša pozorno. Potem pa steče po stezi. Ustavi se kraj obširne trate. Gleda na vse strani in posluša. A ker se ne gane širomokrog živa stvar, pohiti preko trate. A ne gre več po stezi. Onkraj trate zavije naravnost v goščavo. Plazi se med grmovjem in dospe do skalovja, ki kipi visoko, visoko proti nebu. Ob tem skalovju se plazi dalje. Mesec mu sveti vso pot, da gre lahko in brez skrbi naprej. Tako dospe do belega peščevja, ki se pričenja ob skalovju in se razteza globoko dol po strmini. Olipec obstane tam in se ozre v globočino podse. Zagleda tam doli planino, ki jo obsvetljujejo mesečni žarki. Razločno vidi sredi planine kočo, pa tudi slabotno luč vidi, ki prihaja iz koče skozi malo okence.

»O, gozdar je že doli!« vikne samvase in se zasmee. »Prišel je nazaj v kočo in robanti zdaj ondi, ker sem ga prekanil in sem mu ušel . . . Le brez skrbi, Olipec, le brez skrbi! Če ti je ugrabil zanke, nič ne de! Saj imaš puško, Olipec! In puška je več vredna kot vse tiste zanke . . .«

(Nadaljevanje.)

